

Les 6 Kijken in de keuken

GATENTEKST VERSIE 1

Toen mijn moeder veertig _____ geleden van Brussel naar Nederland verhuisde, _____ er twee dingen die haar onmiddellijk _____. Nederlanders zijn direct, ze zeggen wat _____ denken. Prettig, want zo weet je _____ waar je aan toe bent. Maar _____ ook bleek: de Nederlandse keuken leek _____ niet op de Belgische. Hoe kon _____? Je reist 180 kilometer naar het _____, steekt een paar rivieren over en _____ bourgondische, rijke keuken heeft plaatsgemaakt voor _____ sobere, zuinige, snelle Hollandse pot.

Calvinisme in de keuken

Veel Nederlanders zullen dat _____ verklaren vanuit calvinistische waarden die volgens _____ sterk in de Nederlandse maatschappij verankerd _____. Daarmee wordt niet zozeer verwezen naar _____ calvinistische religieuze opvattingen, maar naar de _____ die het calvinisme gehad zou hebben _____ het Nederlandse volkskarakter: zuinigheid, soberheid en _____ de nadruk op hard werken. De _____ boterham bij de lunch met dun _____ plakjes kaas erop. Maar volgens culinair _____ Johannes van Dam (1946–2013) is die verklaring _____ onzin. Wie een Nederlands kookboek uit _____ negentiende eeuw openslaat, zal zien dat _____ Nederlandse keuken toen even rijk was _____ die van onze zuiderburen. Je kunt _____ lezen hoe je zelf spaghetti maakt _____ je vervolgens in bouillon of met _____ kookt. Je vindt er rijke soepen _____ fantasievolle taarten waarin bijzondere ingrediënten, kruiden _____ specerijen worden verwerkt.

Brandstof

Wat is _____ gebeurd? Van Dam wijst ons op _____ enorme stijging van het aantal fabrieksarbeiders, _____ negentiende eeuw. In die tijd schoten _____ de huishoudscholen in de industriesteden als _____ uit de grond. De leraressen op _____ scholen besloten de meisjes uit de _____ te leren hoe ze snel een _____ maar voedzame maaltijd konden klaarmaken die _____ arbeiders genoeg energie zou leveren voor _____ werk in de fabriek. Voedsel werd _____ die manier brandstof, niet iets waarvan _____ kunt genieten. De leraressen vereenvoudigden bestaande _____ door ingewikkelde sauzen, knoflook en saffraan _____ te laten. En om veel gedoe _____ voorkomen, werd het koken uit pakjes _____: in plaats van room werd maïzena _____ het gerecht toegevoegd, boter werd vervangen _____ slaolie en bouillon door bouillonblokjes. De _____ hadden er echter geen rekening mee _____ dat er voor de arbeidersmeisjes geen _____ en geld was om naar school _____ gaan. Ze moesten zelf hun geld _____. In hun plaats werden de scholen _____ door meisjes uit de middenklasse, die _____ Nederland sterker ontwikkeld was dan in _____ buurlanden. En zo leerden dochters van _____, treinconducteurs en notarissen arbeiderspot te maken _____ raakte deze nieuwe eenvoudige kooktraditie wijdverbreid _____ de Nederlandse samenleving.

Kookboek

Niet alleen _____ scholen, ook de kookboeken die er _____ gepubliceerd, werden ongelooflijk populair. Van de _____, het kookboek van de Amsterdamse huishoudschool, _____ in honderd jaar 800.000 exemplaren verkocht. _____ is daarmee het best verkochte Nederlandse _____ van de twintigste eeuw. Volgens de _____ redacteur is de Wannée meer dan _____ een kookboek. De verzameling recepten staat _____ de Nederlandse kookcultuur waarmee oma's, moeders, _____ en zonen het koken hebben geleerd. _____ het boek dadelijk een groot succes _____, is volgens haar te danken aan _____ Hollandse eigenschap die vanaf het begin _____ in de Wannée is verankerd: zuinigheid. _____ werd door lezers van de eerste _____ direct al geprezen. Dat de zuinige _____

de schuld krijgen van de gebrekkig _____ Nederlandse eetcultuur is dus niet helemaal _____, volgens de redacteur. Die zuinigheid zit _____ eenmaal in ons calvinistische volkskarakter, het _____ bij ons. Anders waren er toch _____ zo veel exemplaren van de Wannée _____?

Dé Nederlander bestaat niet

Soberheid, zuinigheid, _____ werken, doe maar gewoon dan doe _____ al gek genoeg... het zijn cliché- _____ waarmee de calvinistische Nederlander wordt gekarakteriseerd. _____ historici hebben hun bedenkingen bij dit _____. Het zijn waarden die je al _____ langer in de Lage Landen aantreft, _____ voordat Calvijn geboren was. Ze komen _____ uit een sterk ontwikkelde koopmanstraditie die _____ Vlaanderen en Nederland in de zeventiende _____ bestond. Juist kooplieden waardeerden eigenschappen als _____ werken, voor jezelf kunnen zorgen en _____ meer uitgeven dan je hebt. Vooral _____ de noordelijke Nederlanden heeft die moraal _____ flink kunnen ontwikkelen omdat daar een _____ centrale leiding ontbrak. Terwijl in de _____ eeuw staten in heel Europa een _____ of een keizer aan het hoofd _____, hadden wij dat niet. Dat was _____. De kwaliteiten van die koopmansmoraal kwamen _____ tot volledige ontwikkeling. En toegegeven moet _____: ze sloten perfect aan bij de _____ die we later bij de calvinisten _____. Niet alleen historici hebben hun bedenkingen _____ het clichébeeld van de Nederlander. Na _____ jaar in Nederland geleefd te hebben _____ prinses Máxima in 2007 tot de _____ dat dé Nederlander niet bestaat. Ze _____: 'Nederland is: grote ramen zonder gordijnen, _____ iedereen goed naar binnen kan kijken. _____ ook hechten aan privacy en gezelligheid. _____ is één koekje bij de thee. _____ ook enorme gastvrijheid en warmte. Nederland _____ nuchterheid en beheersing. Pragmatisme. Maar ook: _____ intense emoties beleven.' Ze voegde _____ toe dat Nederland veel te veelzijdig _____ om in één cliché te vatten. _____ Nederlander bestaat niet. Als troost kan _____ u zeggen dat dé Argentijn ook _____ bestaat. Haar uitspraken leidden tot heftige _____. Maar toen de discussie over dé _____ eenmaal goed was losgebarsten, was die _____ zin van Máxima allang weer vergeten... _____ naar de Nederlandse keuken: hoe is _____ daarmee gesteld anno 2013? Zijn soberheid _____ eenvoud nog steeds het meest kenmerkend? _____ ligt eraan in welke keuken je _____ kijkje neemt. Feit is wel dat _____ de instroom van andere bevolkingsgroepen ook _____ culinaire grenzen zijn vervaagd.

GATENTEKST VERSIE 2

Toen mijn moeder veertig jaar geleden van Brussel naar Nederland _____, waren er twee dingen die haar _____ opvielen. Nederlanders zijn direct, ze zeggen wat ze _____. Prettig, want zo weet je tenminste waar _____ aan toe bent. Maar wat ook bleek: _____ Nederlandse keuken leek totaal niet op de _____. Hoe kon dat? Je reist 180 kilometer _____ het noorden, steekt een paar rivieren over _____ de bourgondische, rijke keuken heeft plaatsgemaakt voor _____ sobere, zuinige, snelle Hollandse pot.

Calvinisme in de keuken

Veel Nederlanders zullen dat verschil verklaren _____ calvinistische waarden die volgens hen sterk in _____ Nederlandse maatschappij verankerd zijn. Daarmee wordt niet _____ verwezen naar de calvinistische religieuze opvattingen, maar _____ de invloed die het calvinisme gehad zou _____ op het Nederlandse volkskarakter: zuinigheid, soberheid en _____ de nadruk op hard werken. De gebruikelijke _____ bij de lunch met dun gesneden plakjes _____ erop. Maar volgens culinair journalist Johannes van _____ (1946–2013) is die verklaring echt onzin. Wie een _____ kookboek uit de negentiende eeuw

openslaat, zal _____ dat de Nederlandse keuken toen even rijk _____ als die van onze zuiderburen. Je kunt _____ lezen hoe je zelf spaghetti maakt die _____ vervolgens in bouillon of met saffraan kookt. _____ vindt er rijke soepen en fantasievolle taarten _____ bijzondere ingrediënten, kruiden en specerijen worden verwerkt.

Brandstof

Wat is er gebeurd? Van Dam wijst _____ op de enorme stijging van het aantal _____, eind negentiende eeuw. In die tijd schoten _____ de huishoudscholen in de industriesteden als paddenstoelen _____ de grond. De leraressen op die scholen _____ de meisjes uit de arbeidersklasse te leren _____ ze snel een goedkope maar voedzame maaltijd _____ klaarmaken die de arbeiders genoeg energie zou _____ voor het werk in de fabriek. Voedsel _____ op die manier brandstof, niet iets waarvan _____ kunt genieten. De leraressen vereenvoudigden bestaande gerechten _____ ingewikkelde sauzen, knoflook en saffraan achterwege te _____. En om veel gedoe te voorkomen, werd _____ koken uit pakjes geïntroduceerd: in plaats van _____ werd maïzena aan het gerecht toegevoegd, boter _____ vervangen door slaolie en bouillon door bouillonblokjes. _____ leraressen hadden er echter geen rekening mee _____ dat er voor de arbeidersmeisjes geen tijd _____ geld was om naar school te gaan. _____ moesten zelf hun geld verdienen. In hun _____ werden de scholen bezocht door meisjes uit _____ middenklasse, die in Nederland sterker ontwikkeld was _____ in de buurlanden. En zo leerden dochters _____ onderwijzers, treinconducteurs en notarissen arbeiderspot te maken _____ raakte deze nieuwe eenvoudige kooktraditie wijdverbreid in _____ Nederlandse samenleving.

Kookboek

Niet alleen de scholen, _____ de kookboeken die er werden gepubliceerd, werden _____ populair. Van de Wannée, het kookboek van _____ Amsterdamse huishoudschool, werden in honderd jaar 800.000 _____ verkocht. Het is daarmee het best verkochte _____ kookboek van de twintigste eeuw. Volgens de _____ redacteur is de Wannée meer dan zomaar _____ kookboek. De verzameling recepten staat voor de _____ kookcultuur waarmee oma's, moeders, dochters en zonen _____ koken hebben geleerd. Dat het boek dadelijk _____ groot succes was, is volgens haar te _____ aan de Hollandse eigenschap die vanaf het _____ stevig in de Wannée is verankerd: zuinigheid. _____ werd door lezers van de eerste editie _____ al geprezen. Dat de zuinige huishoudleressen de _____ krijgen van de gebrekkig ontwikkelde Nederlandse eetcultuur _____ dus niet helemaal eerlijk, volgens de redacteur. _____ zuinigheid zit nou eenmaal in ons calvinistische _____, het past bij ons. Anders waren er _____ nooit zo veel exemplaren van de Wannée _____?

Dé Nederlander bestaat niet

Soberheid, zuinigheid, hard _____, doe maar gewoon dan doe je al _____ genoeg... het zijn cliché-eigenschappen waarmee de _____ Nederlander wordt gekarakteriseerd. Sommige historici hebben hun _____ bij dit clichébeeld. Het zijn waarden die _____ al veel langer in de Lage Landen _____, al voordat Calvijn geboren was. Ze komen _____ uit een sterk ontwikkelde koopmanstraditie die in _____ en Nederland in de zeventiende eeuw bestond. _____ kooplieden waardeerden eigenschappen als hard werken, voor _____ kunnen zorgen en niet meer uitgeven dan _____ hebt. Vooral in de noordelijke Nederlanden heeft _____ moraal zich flink kunnen ontwikkelen omdat daar _____ sterke centrale leiding ontbrak. Terwijl in de _____ eeuw staten in heel Europa een koning _____ een keizer aan het hoofd hadden, hadden _____ dat niet. Dat was uniek. De kwaliteiten _____ die koopmansmoraal kwamen daardoor tot volledige ontwikkeling. _____ toegegeven moet worden: ze sloten perfect aan _____ de waarden die we later bij de _____ aantreffen. Niet alleen historici hebben hun bedenkingen _____ het clichébeeld van de Nederlander. Na zeven _____ in Nederland geleefd te hebben kwam prinses _____ in 2007 tot de conclusie dat dé

_____ niet bestaat. Ze zei: 'Nederland is: grote _____ zonder gordijnen, zodat iedereen goed naar binnen _____ kijken. Maar ook hechten aan privacy en _____. Nederland is één koekje bij de thee. _____ ook enorme gastvrijheid en warmte. Nederland is _____ en beheersing. Pragmatisme. Maar ook: samen intense _____ beleven.' Ze voegde eraan toe dat _____ veel te veelzijdig is om in één _____ te vatten. Dé Nederlander bestaat niet. Als _____ kan ik u zeggen dat dé Argentijn _____ niet bestaat. Haar uitspraken leidden tot heftige _____. Maar toen de discussie over dé Nederlander _____ goed was losgebarsten, was die laatste zin _____ Máxima allang weer vergeten... Terug naar de _____ keuken: hoe is het daarmee gesteld anno _____? Zijn soberheid en eenvoud nog steeds het _____ kenmerkend? Het ligt eraan in welke keuken _____ een kijkje neemt. Feit is wel dat _____ de instroom van andere bevolkingsgroepen ook de _____ grenzen zijn vervaagd.